

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
Unię Europejską w ramach
Europejskiego Funduszu
Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu			Kod ECTS
Antropologia kulturowa			14.2.0547
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Zakład Antropologii Społecznej			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Nauk Społecznych	Socjologia	forma	stacjonarne
		moduł	socjologia w działaniu, antropologia i socjologia kultury
		specjalnościowy	
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński; dr Magdalena Brzezińska; dr hab. Monika Mazurek-Janasiak, profesor uczelni			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin			Liczba punktów ECTS
Formy zajęć			5
Wykład, Ćw. audytoryjne			5 punktów ECTS (125h), w tym:
Sposób realizacji zajęć			2 ECTS za uczestnictwo w zajęciach (60h)
zajęcia on-line, zajęcia w sali dydaktycznej			1 ECTS za przygotowanie pisemnej recenzji (25h)
Liczba godzin			1 ECTS za samodzielną lekturę literatury obowiązkowej do ćwiczeń (weryfikowaną wejściówkami) (25h)
Ćw. audytoryjne: 30 godz., Wykład: 30 godz.			1 ECTS za przygotowanie się do egzaminu (15h)
Termin realizacji przedmiotu			
2022/2023 zimowy			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
obowiązkowy		polski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
<ul style="list-style-type: none"> - Analiza tekstów z dyskusją - Dyskusja - Praca w grupach - Wykład konwersatoryjny - Wykład problemowy - Wykład z prezentacją multimedialną		Sposób zaliczenia	
		<ul style="list-style-type: none"> - Zaliczenie na ocenę - Egzamin	
		Formy zaliczenia	
		<ul style="list-style-type: none"> - egzamin ustny - wykonanie pracy zaliczeniowej - projekt lub prezentacja - egzamin pisemny testowy - EGZAMIN:<ul style="list-style-type: none"> 1. Odbędzie się w formie ustnej (pok. D504). 2. Każdy otrzyma 3 pytania (losowanie) – 2 z tematów wykładów i ćwiczeń, 1 z lektury. 3. Warunkiem wstępnym jest uzyskanie zaliczenia ćwiczeń. 4. W sytuacji, w której konieczne będzie przeprowadzenie egzaminu w formie on-line odbędzie się on za pośrednictwem platformy UG. W takiej sytuacji odbędzie się on w formie pisemnej - wówczas będzie on zawierać pytania otwarte.	
		Podstawowe kryteria oceny	

Formy zaliczenia

EGZAMIN:

1. Odbędzie się w formie ustnej (pok. D504).
2. Każdy otrzyma 3 pytania (losowanie) – 2 z tematów wykładów i ćwiczeń, 1 z lektury.
3. Warunkiem wstępnym jest uzyskanie zaliczenia ćwiczeń.
4. W sytuacji, w której konieczne będzie przeprowadzenie egzaminu w formie on-line odbędzie się on za pośrednictwem platformy UG. W takiej sytuacji odbędzie się on w formie pisemnej - wówczas będzie on zawierać pytania otwarte.

ĆWICZENIA:

1. Obecności (każdy student może mieć dwie nieobecności. Zaczynając od trzeciej nieobecności student zobowiązany jest je odpracować (każdą z nich – pracą pisemną); więcej niż 5 nieobecności oznacza ocenę niedostateczną - niezależnie od stanu odpracowań).
2. Ocenie podlega przygotowanie do zajęć i aktywność na zajęciach: Przygotowanie do zajęć będzie sprawdzane pisemną wejściówką na co drugich zajęciach, naprzemiennie z ocenami za aktywność/przygotowanie do zajęć, wystawianymi za wypowiedzi ustne w ramach pracy na zajęciach.
3. Uzyskanie 3 ocen niedostatecznych za przygotowanie do zajęć/aktywność na zajęciach powoduje niezaliczenie zajęć.
4. Średnia ocen za przygotowanie do zajęć/aktywność na zajęciach składa się na ocenę końcową z pracy na zajęciach.
5. Praca pisemna - odpowiedź na jedno z kilku pytań problemowych (do wyboru) na podstawie literatury omawianej na ćwiczeniach i dodatkowej. Termin złożenia pracy: ostatnie zajęcia grudniowe. Nieterminowe złożenie pracy powoduje obniżenie oceny.
6. Ocena końcowa z ćwiczeń stanowi średnią uzyskaną z oceny końcowej z pracy na zajęciach oraz z pracy pisemnej, przy czym uzyskanie końcowej oceny niedostatecznej z pracy na zajęciach powoduje uzyskanie oceny niedostatecznej końcowej z ćwiczeń.

Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się

K_W02: wejściówki, recenzja, egzamin
 K_W03: wejściówki, recenzja
 S1A_W05: wejściówki, dyskusja
 K_U01: wejściówki, recenzja, egzamin
 K_U02: wejściówki, recenzja, dyskusja
 K_U08: wejściówki, dyskusja
 K_K02: dyskusja, egzamin

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi

A. Wymagania formalne

brak

B. Wymagania wstępne

brak

Cele kształcenia

- Zapoznanie z głównymi problemami, obszarami badawczymi w obrębie antropologii
- Prezentacja najważniejszych nurtów antropologii klasycznej i współczesnej
- Przedstawienie zjawiska antropologizacji nauk społecznych oraz określenie miejsca antropologii kulturowej wśród innych nauk społecznych
- Wskazanie na praktyczne znaczenie wiedzy antropologicznej
- Zwrócenie uwagi na dylematy etyczne związane z antropologią stosowaną / inżynierią antropologiczną / interwencją uczestniczącą
- Zapoznanie ze specyfiką metodologiczną nauk antropologicznych
- Ukształtowanie rozumienia problematyki uniwersalizmu i partykularyzmu form życia zbiorowego ludzi
- Dostrzeganie elementów ciągłości w procesach zmian społecznych
- Wyjaśnienie kwestii uniwersalizmu i lokalności kultury

Treści programowe

Wykłady - zagadnienia programowe

Antropologiczne dylematy, czyli o tym, czym jest i czym zajmuje się antropologia kulturowa

Korzenie intelektualne i historyczne antropologii – od starożytności do oświecenia

Antropologia a kolonializm i przewyżczanie jego dziedzictwa

Etapy rozwoju antropologii – ujęcie ogólne

Różne sposoby definiowania przedmiotu zainteresowań antropologii – klasyczne teorie antropologiczne oraz tradycje narodowe (Wielka Brytania, USA, Niemcy i Austria, Francja)

Subdyscypliny antropologiczne

Miejsce antropologii kultury wśród innych nauk – antropologizacja nauk społecznych i humanistycznych

Specyfika metodologiczna antropologii

Znaczenie „terenu” w badaniach antropologicznych

Metody badań terenowych

Język antropologii – opis – interpretacja

Antropologiczne poznanie a problem relatywizmu kulturowego

Nowe obszary zainteresowań antropologii i wyzwania metodologiczne

Antropologia stosowana i dylematy etyczne z nią związane

Funkcje społeczne i praktyczne zastosowania antropologii

Społeczne role antropologów, ich postawy antropologów oraz status etnografa-antropologa

Antropologia zaangażowana i obywatelska

Problemy etyczne w pracy badawczej antropologa

Antropogeneza – główne pytania paleoantropologii

Skąd nasz ród? Teorie pochodzenia człowieka i problemy z jego ewolucją gatunkową

Kanibalizm jako zjawisko społeczne i kulturowe

Problem rasowy: teorie rasy, współczesne naukowe definiowanie rasy, rasizm i jego społeczne znaczenie

Antropologiczne problemy z kulturą – wokół kategorii podstawowych

Czy tylko człowiek jest twórcą kultury?

Natura – kultura – cywilizacja

Różnorodność sposobów oraz problematyczność definiowania i rozumienia kultury

Zróżnicowanie kulturowe

Pytania o uniwersalność i zróżnicowanie kultur

Problem „kultur pierwotnych”

Problematyka zmiany kulturowej: akulturacja i asymilacja; amalgamacja; dyfuzja; adaptacja; integracja

Modernizacja a „umieranie kultur”

Specyfika kultury ludowej (tradycyjnej) i problematyczność jej definiowania

Kultura ponowoczesna w badaniach antropologicznych

Rodzina i pokrewieństwo

Rodzina jako uniwersalne zjawisko społeczno-kulturowe?

Funkcje społeczne i kulturowe rodziny

Antropologiczna typologia małżeństw i rodzin

Pokrewieństwo – jego istota i różnorodność typów

Płeć a kultura

Antropolodzy wobec przemian rodziny we współczesnych społeczeństwach zachodnich

Religia w badaniach antropologicznych

Fenomen religii i teorie wyjaśniające jej pochodzenie

Co to jest sacrum/profanum?

Funkcje społeczne religii

Jak ludzie wierzą: animizm, panteizm, politeizm, dualizm, animizm, totemizm, religie uniwersalistyczne...

Autorytety religijne: szaman, czarownik, kapłan, prorok, święty...

Magia – problem zdefiniowania, funkcje społeczne, typy

Czym jest tabu i jaka jest jego rola kulturowa.

Tabu kazirodztwa

Rytuały i obrzędy

De/re/sekularyzacja, czyli o miejscu religii we współczesnym świecie

Język widziany oczyma antropologa

Spory o pochodzenie języka i jego rozwój (wyjaśnienia zróżnicowania językowego świata)

Język a kultura (język jako „wytwór” kultury i jako instrument tworzenia kultury)

Zróżnicowanie językowe świata

Język a komunikacja społeczna

Funkcje społeczne języka

Język a pismo

Język a kulturowe uwarunkowania poznania

Problematyka ćwiczeń:

1. Jak myśli antropolog?

2. Jak myśli antropolog? -c.d.

3. Wyobrażenia socjologiczne – zaproszenie do antropologii.
4. Metody i techniki badań antropologicznych.
5. Sir James George Frazer – klasyk ewolucjonizmu
6. Liminarność i communitas
7. Religia a kultura
8. Czary, racjonalność, mentalność prymitywna?
9. Bronisław Malinowski – funkcjonalizm w antropologii i naukach społecznych
10. O kulturowej różnorodności – Ruth Benedict i szkoła kultury i osobowości
11. Płeć kulturowa i status
12. Skreolizowany świat
13. Język, symbol, rytuał, magia, mit

Wykaz literatury

Wykaz literatury:

Literatura wymagana do ostatecznego zaliczenia zajęć (zdania egzaminu i zaliczenia ćwiczeń):

A.1. Wykorzystywana podczas ĆWICZEŃ:

12. Salzman, P. i P. Rice (red.). 2009. Myśleć jak antropolog. Gdańsk: GWP (wybrane fragmenty)
3. Hastrup, Kirsten. 2008. Wyobrażenia antropologiczne, [w:] tejże, Droga do antropologii. Między doświadczeniem a teorią, przekł. Ewa Klekot, Seria Cultura, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ss. 75-90.
4. Malinowski, Bronisław. 1981. Wprowadzenie, [w:] tegoż, Argonauci Zachodniego Pacyfiku, Warszawa: PWN, ss. 27-58.
- Hann, Chris. 2008. Uprawianie antropologii społecznej, [w:] tegoż, Antropologia społeczna, Seria Cultura, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ss. 35-45.
5. Frazer, James George. 1965. Magia sympatyczna, [w:] tegoż, Złota gałąź, Warszawa: PIW, ss. 37-69.
6. Turner, Victor W. 2010. Proces rytualny. Struktura i antystruktura. Warszawa: PIW, rozdz. 3 i 4, ss. 115-167.
7. Bowie, Fiona. 2008. Teorie i kontrowersje, [w:] tejże, Antropologia religii. Wprowadzenie, przekł. Kamila Pawluś, Seria Cultura, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
8. Bowie, Fiona. 2008. Czary i złe oko, [w:] tejże, Antropologia religii. Wprowadzenie, przekł. Kamila Pawluś, Seria Cultura, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
9. Malinowski, Bronisław. 1981. Istota Kula [i] Znaczenie Kula [w:] tegoż, Argonauci Zachodniego Pacyfiku, Warszawa: PWN, ss. 126-155 i 640-651.
10. Benedict, Ruth. 2003. Wzory kultury, [w:] Antropologia kultury, pod red. Andrzeja Mencwela, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, s. 9-21.
11. Moore, Henrietta. 2005. Płeć kulturowa i status – wyjaśnienie sytuacji kobiet, [w:] Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej, pod red. M. Kempnego i E. Nowickiej, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 309-339.
13. Hannerz, Ulf. 2004. Skreolizowany świat, [w:] Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej. Kontynuacje, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 284-298.
13. Douglas, Mary. 2007. Magia i cuda, [w:] tejże, Czystość i zmaza, Warszawa: PIW, ss. 97-110.

A.2. studiowana samodzielnie przez studenta (LEKTURY DO EGZAMINU):

Lektura obowiązkowa – wprowadzająca

1. Encyklopedia socjologii, t. 1, Warszawa 1998 (hasło: antropologia, s. 35-42)

Literatura obowiązkowa (jedno pytanie na egzaminie dotyczy tychże lektur)

- Barth F.**, Grupy i granice etniczne: społeczna organizacja różnic kulturowych, [w:] [w:] Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej. Kontynuacje, red. M. Kempny, E. Nowicka, Warszawa 2004, s. 348-377
- Benedict R.**, Wzory kultury, Warszawa 1999
- Durkheim E.**, Elementarne formy życia religijnego, Warszawa 1990, (rozdz.: Definicja zjawiska religijnego i religii, s. 19-42)
- Hannerz U.**, Skreolizowany świat, [w:] Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej. Kontynuacje, red. M. Kempny, E. Nowicka, Warszawa 2004, s. 284-298
- Malinowski B.**, Grupa i jednostka w analizie funkcjonalnej, [w:] Malinowski B., Dzieła, t. 8: Jednostka, społeczność, kultura, Warszawa 2000, s. 209-236
- Mauss M.**, Socjologia i antropologia, Warszawa 1973 (cz. 1: Zarys ogólnej teorii magii, s. 3-207)
- Mead M.**, Kultura i tożsamość. Studium dystansu międzypokoleniowego, Warszawa 1978, II wyd. Warszawa 2000

B. Literatura uzupełniająca

Lektura wprowadzająca - zalecana

1. P. C. Salzman, P. C. Rice, Myśleć jak antropolog, Gdańsk 2009
- Podręczniki (do wyboru!)
1. Assmann A., Wprowadzenie do kulturoznawstwa. Podstawowe terminy, problemy, pytania, Poznań 2015
  2. Barnard A., Antropologia. Zarys teorii i historii, Warszawa 2006
  3. Barth F., Gingrich A., Parkin R., Silverman S., Antropologia. Jedna dyscyplina, cztery tradycje: brytyjska, niemiecka, francuska i amerykańska, Kraków 2007

4. Brozi K. J., Antropologia kulturowa, t. 1, Lublin 1992, t. 2, Lublin 1993
5. Burszta W., Antropologia kultury, Poznań 1998
6. Deliège R., Historia antropologii. Szkoły, autorzy, teorie, Warszawa 2011
7. Eller J.D., Antropologia kulturowa. Globalne siły, lokalne światy, Kraków 2012
8. Eriksen T.H., Małe miejsca, wielkie sprawy. Wprowadzenie do antropologii społecznej i kulturowej, Warszawa 2009
9. Firth R., Społeczności ludzkie. Wstęp do antropologii społecznej, Warszawa 1965
10. Hann Ch., Antropologia społeczna, Kraków 2008
11. Herzfeld M., Antropologia. Praktykowanie teorii w kulturze i społeczeństwie, Kraków 2004
12. Krawczak E., Antropologia kulturowa. Klasyczne kierunki, szkoły i orientacje, Lublin 2003
13. Kuper A., Kultura. Model antropologiczny, Kraków 2005
14. Nowicka E., Świat człowieka – świat kultury. Wydanie nowe, Warszawa 2006
15. Olszewska-Dyonizak B., Zarys antropologii kultury, Zielona Góra 2000
16. Wołoszyn-Spirko W., Antropologia kulturowa, Bydgoszcz 2007
17. Wulf Ch., Antropologia. Historia – kultura – filozofia, Warszawa 2016

Literatura pomocnicza (pocieszna, ale przydatna):

Barley N., Niewinny antropolog. Notatki z glinianej chatki, Warszawa 1997

Barley N., Bezpieczny sport, Warszawa 2000

Kierunkowe efekty uczenia się	Wiedza
K_W02 K_W03 K_W05 K_U01 K_U02 K_U08 K_K02	<ul style="list-style-type: none"> Ma zaawansowaną wiedzę o różnych rodzajach struktur społecznych i instytucji takich jak państwo, naród, klasy i warstwy społeczne, grupa etniczna, społeczność lokalna, grupa społeczna, rodzina, partia polityczna, przedsiębiorstwo, zna różnice w zasadach funkcjonowania organizacji społecznych, publicznych i komercyjnych. Ma zaawansowaną wiedzę o relacjach między strukturami i instytucjami społecznymi mikro i makro, w skali krajowej i międzynarodowej w dziedzinie życia prywatnego, pracy, polityki, społeczeństwa obywatelskiego i in. Ma podstawową wiedzę o człowieku jako podmiocie konstytuującym struktury społeczne i zasady ich funkcjonowania, a także działającym w tych strukturach oraz uczestniczącym w praktykach kulturalnych w środowisku lokalnym, regionalnym, obszarze kultury narodowej i wymiany globalnej.
	Umiejętności <ul style="list-style-type: none"> Potrafi interpretować zjawiska społeczne wykorzystując pojęcia z zakresu socjologii i wyobraźnię socjologiczną. Potrafi wykorzystać wiedzę teoretyczną z zakresu różnych nurtów socjologii i pozyskiwać dane do analizowania konkretnych procesów i zjawisk społecznych. Analizuje i rozumie wiele aktualnych zjawisk społecznych w kontekście wiedzy o mechanizmach działania człowieka, oddziaływania grupy na jednostkę, oraz procesów zmian, jakim podlega społeczeństwo polskie, społeczeństwa Europy i świata.
	Kompetencje społeczne (postawy) <ul style="list-style-type: none"> Potrafi współdziałać i pracować w grupie, przyjmując w niej różne role.
Kontakt cezary.obracht-prondzynski@ug.edu.pl	